

CAD

ČESKÁ
ASOCIACE
DOKTORANDEK
A DOKTORANDŮ

Příručka

pro nově nastupující
doktorandky a doktorandy

1	Úvod	2
2	Co dělat po zápisu	3
2.1	Welcome week / day	
2.2	Kontaktovat školitele	
2.3	Kontaktovat starší spolužáky	
2.4	Nastavit si individuální studijní plán	
2.5	Finanční podpora a možnosti zapojení do chodu pracoviště	
2.6	Centrum pro doktorská studia	
3	Na koho se s čím obracet	7
3.1	Oborová rada	
3.2	Kontaktní poradenské centrum pro studenty	
3.3	Školitel	
3.4	Psychologická poradna univerzity	
3.5	Vyšší vedení instituce	
3.6	Akademické senáty	
3.7	Etická komise	
4	Další aspekty doktorského studia	10
4.1	Práva a povinnosti doktorandů	
4.2	Duševní zdraví	
4.3	Publikační činnost	
4.4	Zahraněční výjezdy	
4.5	Pedagogická činnost	
4.6	Sociálně-právní aspekty	
5	Užitečné odkazy a další zdroje	16

1 Úvod

I v případě, že děláte doktorát na instituci, kde jste již absolvovali bakalářský či magisterský program, a víte, jak to na daném pracovišti chodí, může vás překvapit, jak moc se doktorát od nižších stupňů studia liší. Cílem doktorátu je rozvíjet profesní kompetence jež později uplatníte v dalším výzkumu, v kariérách v akademickém prostředí i mimo něj.

Některá pracoviště vypracovala vlastní příručky jak se na doktorátu zorientovat, například [Přírodovědecká fakulta MU](#), [Lékařská fakulta MU](#), [Institut mezinárodních studií FSV UK](#) nebo [Vysoká škola chemicko-technologická v Praze](#). Pokud takovouto příručku vaše škola nabízí, určitě si ji přečtete. Rychleji se zorientujete, pomůže vám efektivněji využívat nabízené příležitosti, služby a benefity a vyvarujete se zbytečných chyb či nedorozumění. Tyto příručky jsou však zatím spíše výjimečné. Proto vám níže nabízíme několik rad, jak doktorát úspěšně odstartovat.

Obecně platí pravidlo „nebát se zeptat“, ať již školitele, spolužáků nebo na oddělení vědy.

Doktorandi mají často dojem, že mají všechno už vědět, ale není to pravda. Pokud jde o administrativní záležitosti, nejjednodušším (nebo dokonce jediným) řešením je zeptat se na příslušném oddělení, kde jeho zaměstnanci danému problému rozumí a dokážou vám poradit. Je totiž možné, že do administrativních záležitostí nebude mít vhléd ani váš školitel, popřípadě další akademici na vašem pracovišti.

Na tvorbě této příručky se kromě předsednictva podíleli také mnohé členky a členové ČAD a delegátky a delegáti Studentské komory Rady vysokých škol. Za připomínky a editaci pracovní verze této příručky děkujeme všem.

2 Co dělat po zápisu

2.1 Welcome week / day

Některé školy¹ pro nově nastupující doktorandy (či doktorandy obecně) organizují tzv. welcome days, a to buď na úrovni univerzity, fakult, ústavů nebo kateder. I když vaše pracoviště znáte, doporučujeme se tohoto dne zúčastnit. Jedná se o příležitost, jak se seznámit s dalšími doktorandy, akademiky a administrativními pracovníky. Snadno tak zjistíte, na koho se s čím obracet. Pojetí těchto akcí se liší škola od školy: někde se jedná jen o přivítání, jinde je součástí akce i program seznamující s různými aspekty studia (možnosti studia v zahraničí, grantová podpora, služby knihoven atp.). Pořádání uvítacích dnů pro doktorandy však není v Česku stále zvykem a studium často začíná prostým zápisem do studia. Doktorandi tak jsou odkázáni sami na sebe a většinu informací si musí zjistit sami.

2.2 Kontaktovat školitele

Dobrým prvním krokem je kontaktovat školitele a domluvit se s ním na konzultacích, které povedou k specifikaci disertačního projektu a k sestavení individuálního studijního plánu. Hned na úvod je důležité domluvit se na konkrétních parametrech vašeho doktorátu, vyjasnit si vzájemná očekávání, požadavky školitele a četnost a formu konzultací. Věnujete-li se přírodním a technickým vědám, je pravděpodobné, že se svým školitelem budete diskutovat váš postup ve výzkumu prakticky denně. V sociálních a humanitních vědách jsou konzultace se školitelem zpravidla méně časté. Doporučujeme, abyste schůzku se školitelem absolvovali alespoň jednou měsíčně. To vám pomůže se v disertačním projektu neztratit, snáze překonat případný tvůrčí blok, a přiblížit se k cíli.

2.3 Kontaktovat starší spolužáky

Výrazně doporučujeme navázat kontakt s doktorandy, kteří na vašem pracovišti působí již déle. Určitě vám pomohou se lépe zorientovat zejména v praktických otázkách ohledně ISP (co a jak do studijního plánu napsat, jaké jsou typické požadavky apod.), administrativy (kdo za co na vašem pracovišti odpovídá) a přístupu k informacím (jestli existuje např. studentský spolek nebo doktorandská skupina na Facebooku, mailing listy, fakulní stránky pro doktorandy apod.).

¹ Například Univerzita Karlova organizuje [Welcome day](#) pro všechny doktorandy. Masarykova univerzita každoročně pořádá letní školu pro doktorandy v Univerzitním centru Telč. Uvítání nově zapsaných doktorandů může rovněž probíhat i na tematických konferencích jako je např. [Kostelecké inspirování](#) jež pořádá Fakulta životního prostředí ČZU v Praze.

2.4 Nastavit si individuální studijní plán

Po zápisu do studia je doktorand povinen po dohodě se školitelem sestavit svůj individuální studijní plán (ISP). Součástí ISP je předběžný plán disertačního projektu, seznam povinných předmětů a další konkrétní pracovní úkoly (jednotlivé výzkumné cíle, účast na konferencích, pedagogické aktivity atp.). Každý ISP musí schválit oborová rada a plnění ISP se každoročně kontroluje. V tomto případě je zásadní role školitele, který na základě plnění ISP navrhuje hodnocení studenta, které pak schvaluje opět oborová rada. Zapojení oborových rad se liší mezi institucemi: někdy rada schvaluje ISP téměř automaticky, jinde s doktorandem aktivně komunikuje.

Na vyplnění ISP byste si měli vyhradit dostatek času. Tento čas využijte k prodiskutování ISP se svým školitelem, případně staršími spolužáky. Další informace, popřípadě konkrétní návody poskytuje obvykle oddělení vědy nebo centra doktorských studií na vaší fakultě. Můžete se také obrátit na vaši oborovou radu, zda by neuspořádala seminář ke správnému nastavení ISP.

ISP by měl definovat všechny povinnosti doktorandů. Doktorandi by tak neměli být nuceni dělat žádné úkoly nad jeho rámec, resp. by nemělo být vyplácení doktorandského stipendia podmiňováno úkony, které v ISP nejsou specifikované (např. výuka, administrativní práce pro katedru atp.). Vykonávat věci nad rámec ISP může doktorand odmítnout. Samozřejmě, další povinnosti je možné dělat dobrovolně, ale vždy mějte na paměti, aby vám jiné aktivity neubíraly příliš z času na výzkum.

2.5 Finanční podpora a možnosti zapojení do chodu pracoviště

2.5.1 Doktorandské stipendium

Doktorandské stipendium je základním příjmem doktoranda. Toto stipendium je nárokové, přičemž jediná podmínka je být zapsán v prezenční formě studia. Stipendium se vyplácí jednou měsíčně vždy zpětně (první stipendium tedy očekávejte v listopadu). Výše doktorandského stipendia je na jednotlivých fakultách různá, byť Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR (MŠMT) přispívá školám na každého doktoranda jednotnou částkou 11 250 Kč měsíčně.² Některé školy si osvojily motivační systém, v němž doktorandy odměňují navýšením stipendia po absolvování jednotlivých studijních povinností (absolvování zkoušky z cizího jazyka, státnic atp.) a / nebo po postupu do dalšího ročníku. Detailní informace o doktorandském stipendiu na vaší instituci hledejte v jejím stipendijním řádu, nebo se zeptejte zaměstnanců odpovídajících za výplatu doktorandských stipendií, typicky osob ze studijního oddělení nebo oddělení vědy.

² Přesněji, MŠMT přispívá částkou 135 tisíc ročně a je na školách podle jakého klíče budou stipendium mezi doktorandy přerozdělovat. Dle [Strategického záměru](#) ministerstva pro oblast vysokých škol na období od roku 2021 se tento systém má časem změnit tak, aby školy samy rozhodovaly o výši doktorského stipendia pro jednotlivé doktorandy a doktorandy.

2.5.2 Další stipendia

Jednotlivé školy poskytují studentům včetně doktorandů i jiná stipendia, typicky např. ubytovací stipendium, stipendium za výuku a další formy výpomoci na pracovišti, stipendia za publikační činnost atp. Druhy těchto stipendií a parametry, jak o ně žádat, se liší natolik, že je nejsme v této příručce schopni postihnout. Proto je třeba se obrátit na příslušná oddělení vaší školy. V ideálním případě byste měli přehled stipendií a podmínek, kdy na ně máte nárok, najít na webu fakulty. Jejich specifikaci naleznete vždy v aktuálním znění stipendijního řádu a studijních předpisů univerzity.

Speciální kategorii tvoří stipendia na podporu mobility určená k hrazení nákladů za zahraniční stáž nebo konferenci. I v tomto případě platí, že každá škola tyto aktivity podporuje jinak. Některé školy proplácují náklady spojené se zahraniční cestou zpětně a v plné výši, jinde jsou cesty dotované pouze částečně, nebo si o podporu musíte požádat předem. Přesné informace vám sdělí na vašem pracovišti.

2.5.3 Institucionální a národní granty

České univerzity mají vlastní grantové agentury poskytující finanční prostředky na výzkum. Ty je možné čerpat tehdy, když váš grantový projekt uspěje v konkurenci jiných. O tento způsob podpory je vhodné se začít ucházet co nejdříve. V případě neúspěchu např. v prvním ročníku stojí za to získanou zpětnou vazbu a zkušenosti využít ke zkvalitnění projektu a opětovné podání žádosti v dalším roce, což umožňuje většina grantových agentur.

Pravidla hodnocení grantových projektů jsou obvykle uvedena na webových stránkách příslušné agentury, respektive grantového oddělení. Většina fakult k institucionálním grantům poskytuje administrativní podporu nebo pro zájemce organizuje informační semináře. Doporučujeme, abyste se institucionálních grantových schémat nebáli, a aktivně se zajímali o možnosti zapojit se do těchto soutěží.

Pokud jste členkou nebo členem většího výzkumného týmu, je možné, že se budete během svého studia podílet i na řešení národního grantu. Ty uděluje [Grantová agentura ČR](#) (GAČR) pro základní výzkum a [Technologická agentura ČR](#) (TAČR) pro výzkum aplikovaný. Dále na národní úrovni výzkum financují např. ministerstva, jejichž prostřednictvím se přerozdělují peníze Evropské unie. Setkat se můžete i s mezinárodními projekty. Do některých z těchto grantových schémat se mohou se svým projektem hlásit i doktorandi samotní.

2.5.4 Zvýšení finanční podpory

O zde uvedené granty a stipendia studující v doktorských programech žádají především proto, aby zvýšili svůj příjem. Kromě soutěží interních a národních grantových agentur je na některých školách možné výzkumný projekt financovat prostřednictvím účelových zdrojů univerzit. Jedná se například o podporu v rámci specifického vysokoškolského výzkumu (SVV), která je určena pouze studujícím v magisterských a doktorských studijních

programech. Je možné se zapojit také do výzkumných projektů na pracovišti, tj. obvykle do grantů jiných akademických pracovníků.

Univerzity většinou nabízejí i další možnosti přivýdělku za jinou než výzkumnou činnost (např. administrativa, výuka, práce v knihovně atp.). Pokud jde o administrativní a další pozice, doporučujeme se zeptat zkušenějších kolegů na pracovišti a časovou náročnost podobných závazků dobře zvážit.

Ačkoli chápeme, že jsou doktorandi vyšší stipendia často nuceni si přivydělávat, nedoporučujeme zapojení do většího množství grantů či jiných činností, které přímo nesouvisí s vaším disertačním projektem. Budou vás odvádět od práce na disertaci a prodlužovat vaše studium.

2.6 Centrum pro doktorská studia

Na některých univerzitách existují tzv. centra pro doktorské studium, popř. doctoral schools, které poskytují doktorandům určité zázemí, alespoň pokud jde o nabídku kurzů a seminářů. Typicky jde o možnosti rozvoje v oblasti tzv. měkkých dovedností (soft skills), akademického psaní, práce s informačními systémy atd. Tato centra se mohou nazývat rozdílně a fungovat na různých úrovních instituce, např. na úrovni univerzity i fakulty. V českém prostředí tato centra teprve začínají vznikat,³ a tudíž se jejich parametry liší, případně poskytují zatím poměrně omezené služby. Rozhodně však stojí za to se informovat, zda takové centrum na vaší škole je, a jaké kurzy nabízí. Můžete také zkusit zaměstnance těchto center oslovit a navrhnout téma, o které máte vy a vaši kolegové zájem, a jemuž zatím žádný kurz či seminář není věnován.

Některé školy pořádají semináře, ačkoli centrum pro doktorská studia nemají. Semináře pak typicky organizuje knihovna, případně jiné oddělení fakulty / univerzity.⁴ Stává se tak, že škola sice dané kurzy pořádá, ale že se o nich nedozvíte včas. Proto buďte proaktivní. Zde zmíněné semináře nejsou obvykle povinné. I když se naplno věnujete svému výzkumu a psaní disertace, a máte dojem, že by vás daný kurz jen zdržoval od práce, doporučujeme, abyste jeho přínos zvážili. Ve výsledku se může ukázat, že vám práci na disertaci usnadní.

3 Například [Platforma doktorského studia](#) na UK nebo Škola doktorských studií Přírodovědecké fakulty JU.

4 Na UK tyto semináře organizuje také centrum [UK POINT](#).

3 Na koho se s čím obracet

Kromě témat, jimž se věnujeme v této příručce, mohou existovat specifické a často i komplikované situace, s jejichž adekvátním postupem řešení pomáhají jiné příručky. Například k problematice sexuálního obtěžování v akademickém prostředí existuje [příručka](#) vydaná Fakultou humanitních studií UK.

3.1 Oborová rada

Oborová rada je základním orgánem pro hodnocení a kontrolu doktorandů. Rada je složena ze zaměstnanců fakulty a dalších odborníků, například z příbuzných ústavů AV ČR atp.

Klíčovou kompetencí oborové rady je schvalování a hodnocení plnění ISP. Na členy oborových rad se můžete obrátit s problémy spojenými s vaším studiem nebo s postupem do vyššího ročníku. Zkušenosti ukazují, že tyto problémy je lepší řešit dříve než později, ideálně ještě před tím, než svůj ISP odevzdáte k oficiálnímu hodnocení.

Na oborovou radu se lze obrátit i v případě problémů s vaším školitelem, neboť právě ona je v otázce vedení doktorandů školitelům nadřazena. Pomocť vám pravděpodobně dokáže se změnou školitele nebo úpravou směřování vašeho disertačního projektu. Schválení oborovou radou podléhá zpravidla také změna tématu disertačního výzkumu.

Na některých pracovištích je v režii oborové rady odborné obsazení komisí u státnic a obhajob závěrečných prací. Oborová rada může rovněž schvalovat oponenty disertačních prací.

3.2 Kontaktní poradenské centrum pro studenty

Zejména větší univerzity a vysoké školy mají zřízená tzv. poradenská centra, kde se soustředí pomoc pro studenty všech stupňů studia. Například na UK je to [UK POINT](#), na MU pak existuje [Poradenské centrum](#). Tato a jim podobná centra vám poradí zejména s praktickými dotazy spojenými s akademickým životem. V portfoliu služeb zpravidla nabízejí i psychologickou pomoc a měli by vám poskytnout informace například i v otázce rodičovství během doktorátu.

3.3 Školitel

Úloha školitele spočívá v přípravě doktorandů na jejich samostatnou, především vědeckou, kariéru. Dobrý školitel by vám měl radit, jak ve výzkumu postupovat, předávat zkušenosti a kontakty. Pracujete-li na společném tématu (například v rámci školitelova grantu), měl by vás do jisté míry řídit a rozdělovat jednotlivé pracovní úkoly. Rozhodně se nebojte na školitele

obracet! Dobře funguje, když si se školitelem vybudujete vztah založený více na kolegiilitě a vzájemném respektu než na akademické hierarchii.

Úlohou školitele je nadto dohlížet nad postupem v psaní disertační práce, čemuž by měl odpovídat i čas, který do vás školitel investuje. Je proto z vaší strany legitimní od školitele vyžadovat, aby práci průběžně připomínkoval a spolupracoval s vámi na její finalizaci. Budete-li mít pocit, že vám školitel nevěnuje dostatek času a pozornosti, zkuste si o tom nejdříve promluvit s kolegy-doktorandy a porovnejte, jak probíhá spolupráce s jejich školiteli. Zjistíte-li zásadní rozdíl, oslovte školitele, případně pak příslušnou oborovou radu.

Občas se může stát, že spolupráce se školitelem přestane fungovat. V důsledku dalších aktivit na vás školitel přestane mít čas, nebo se se školitelem rozejdete v chápání výzkumného projektu. V těchto případech je vhodné zvážit změnu školitele. V takovém případě se rovněž obraťte na vedení oborové rady vašeho studijního programu.

3.4 Psychologická poradna univerzity

Pro péči o duševní zdraví (nejen) doktorandů se na jednotlivých univerzitách zakládají psychologické poradny. Ty poskytují neakutní péči, zpravidla po předchozím objednání. Dostupné jsou prakticky na všech velkých univerzitách ([UK](#), [MU](#), [UP](#), [ČVUT](#) atp.). S psychologickými poradci můžete konzultovat problémy spojené se studiem a vyučujícími, ale také i vaše osobní problémy. Bližší informace o duševním zdraví najdete v [kapitole 4.2](#) této příručky.

3.5 Vyšší vedení instituce

Organizace univerzitních pracovišť se může do značné míry lišit. V případě problémů (se školitelem, postupem v disertaci, pracovní nebo výzkumnou kulturou) byste měli problémy řešit postupně, nejprve se svými nejbližšími spolupracovníky, tj. se školitelem, vedoucím katedry / ústavu, případně s oborovou radou.

V případě, že s řešením problému na této úrovni neuspějete, lze se obrátit i na vedení vaší fakulty, konkrétně pak na proděkana, pod kterého agenda doktorandů spadá.⁵ Vedení vám může pomoci s problémy, které z nějakého důvodu nechcete nebo nemůžete řešit s výše uvedenými pracovníky, například tehdy když je váš školitel současně ve vedoucí pozici na katedře.

Doporučujeme vám se obracet na proděkany i v případě, že chcete projednat problém diskrétně, například když se setkáte se sexuálním obtěžováním. Některé české univerzity či jejich fakulty (např. [Filozofická fakulta UP](#)) pomalu zavádějí také institut ombudsmana, který má bránit zájmy studujících, mediovat případné spory a pomáhat v jejich řešení.

⁵ Agendu DSP má na starosti typicky proděkan pro studijní záležitosti nebo pro doktorské studium.

3.6 Akademické senáty

Senáty jsou nejvyšší orgány univerzitní samosprávy. Zpravidla existují zvláště pro úroveň jednotlivých fakult a pro celou univerzitu. Jsou obsazeny akademickými pracovníky i studenty, kteří jsou pak členy tzv. pracovních skupin či komisí. V některých akademických senátech je pro záležitosti doktorandů zřízena samostatná komise, jinde agenda doktorandů spadá pod studijní komisi, komisi pro vědu a podobně.

Na akademický senát můžete podat podnět v případě, že se setkáte s problémem, který považujete za systémové selhání. Tento krok doporučujeme učinit jen v závažných případech, jako je například neetické chování vedoucích pracovníků vůči všem doktorandům ve vašem okolí, resp. neochota kompetentních aktérů řešit vaše problémy. Vhodným mezikrokem může být konzultace problému s jedním ze senátorů zastupujících vaši fakultu / univerzitu.

3.7 Etická komise

Nejvyšší instancí pro posuzování podnětů bývá etická komise univerzity. Její činnost se vztahuje k etickému kodexu univerzity a jednotlivé podněty vyhodnocuje vzhledem k tomuto dokumentu. Na etickou komisi se může obrátit každý člen akademické obce v otázkách závažného porušení etiky (např. plagiátorství), a to typicky po vyčerpání všech dalších prostředků.

4 Další aspekty doktorského studia

4.1 Práva a povinnosti doktorandů

Hlavní povinností doktorandů je vědecká práce a disertační výzkum především. Nadto se však podílí na dalších činnostech, např. organizačních (příprava konferencí) či pedagogických (vedení vlastních kurzů nebo asistování ve výuce někoho jiného). Tyto aktivity doktorandi provádějí buď z vlastní iniciativy, nebo jim je ukládá školitel, konzultant či oborová rada. Většinou se však jedná o aktivity nad rámec povinností doktorandů stanovených studijním řádem fakulty a akreditací studijního programu. Tyto aktivity by vás však neměly příliš rozptylovat od vědecké práce. Přiměřenost vaší zátěže můžete zhodnotit např. srovnáním s dalšími doktorandy v oboru.

4.2 Duševní zdraví

4.2.1 Work-life balance, prevence vyhoření a psychických problémů

Doktorské studium je velmi náročné na investovaný čas a energii. Energií je třeba šetřit, budete ji potřebovat v průběhu celého studia a v jeho závěru zvláště. Doktorské studium je běžně doprovázeno propady v motivaci a doktorandi jsou dle výzkumů náchylní k vyhoření.⁶ Snažte se těmto stavům aktivně předcházet, případně je mírnit tím, že nebudete hned od samého začátku studia zanedbávat jiné s doktorátem nesouvisející aktivity a vztahy s vaším blízkým okolím. A to i v případě, kdy budete mít obrovskou chuť do práce a výzkum vás bude naplňovat. Vám i vašemu výzkumu prospěje, když si budete pravidelně „čistit hlavu“. Pozor také na potenciálně nebezpečné srovnávání s kolegy, jejich nasazením a úspěchy. Tito kolegové mohou trpět nezdravou mírou workoholismu.

4.2.2 Vyvarování se (sebe)izolace

Povaha doktorátu se liší nejen obor od oboru a instituce od instituce, ale i v rámci jednoho pracoviště mohou být vlivem různých přístupů školitelů velké rozdíly. Pokud není váš doktorský projekt součástí týmového projektu a jste na něj sami, jen vy a školitel, snažte se aktivně proniknout do oborové komunity. Udržíte si tím motivaci, nadšení pro obor a výzkum, získáte zpětnou vazbu, inspiraci, důležité kontakty a v neposlední řadě vám neuniknou novinky a výzkumné nebo pracovní příležitosti. Jak do oborové komunity proniknout? Účastněte se neformálních setkání na vašem pracovišti, konferencí a formálních

6 K. Levecque et al.: [Work organization and mental health problems in PhD students](#). *Research Policy* 46 (2017)
Editorial: [The mental health of PhD researchers demands urgent attention](#). *Nature* 575 (2019)
N. Forrester: [Mental health of graduate students sorely overlooked](#). *Nature* 595 (2021)
E. N. Satinsky et al.: [Systematic review and meta-analysis of depression, anxiety, and suicidal ideation among Ph.D. students](#). *Scientific Reports* 11 (2021)

i neformálních seminářů a diskusí (např. organizovaných staršími studujícími). Nemusíte se vždy nutně zapojit aktivně, tedy mít vlastní příspěvek, důležité je být v kontaktu s děním.

4.2.3 Sociální síť pro výzkumníky

Udržovat se v obraze a budovat si síť kontaktů můžete i online za pomoci akademických sociálních sítí. Na těchto portálech zjistíte, co kdo publikoval, a na jakých projektech právě pracuje. Vyhledávač vám vždy poskytne odkazy na další podobné publikace a projekty. Snadno tak zjistíte, kdo je v rámci určitého tématu současně nejcitovanější, a jaké jsou trendy v diskusi tématu. Různé disciplíny mohou mít vlastní užší sociální sítě, ty pro vás nejrelevantnější je dobré identifikovat a sledovat.

Příklady akademických sociálních sítí:

- současně nejpoužívanější: [ResearchGate](#), [Academia.edu](#), [LinkedIn](#),
- další: [Google Scholar](#), [ORCID](#), [Web of Science](#), [Publons](#),
- alternativní: [Zenodo](#), [Humanities Commons](#), [Researchers Like Me](#).

4.3 Publikační činnost

Publikační činnost představuje jeden z nejdůležitějších úkolů vědeckých pracovníků. Prostřednictvím odborných publikací sdílíte své poznatky s odbornou veřejností a naopak, z publikací jiných autorů čerpáte motivaci a argumenty pro vaši výzkumnou činnost.

4.3.1 Typy relevantních publikací

Každý obor má svou vlastní publikační kulturu. Někde jsou běžné hromadné publikace velkých týmů (přírodní a technické vědy), jinde jsou častější publikace jednoho či několika málo autorů (sociální a humanitní vědy). V některých oborech jsou běžné kratší články (přírodní a technické vědy), jinde jsou běžné i monografie (sociální a humanitní vědy).

Různé typy publikací mají v jednotlivých oborech různou váhu. Obecným trendem je důraz na publikování v časopisech recenzovaných a indexovaných v relevantních databázích. Nejvýše hodnoceny jsou tzv. impaktované časopisy, tj. časopisy, které jsou zařazeny do databáze [Web of Science](#) (další relevantní databází je např. [Scopus](#) nebo [PubMed](#)).⁷

⁷ Impakt faktor (IF) je číslo, které uvádí průměrný počet citací jednoho článku v jiných odborných publikacích. Je-li IF vysoký, znamená to, že v časopise jsou publikovány články, kterým věnuje odborná veřejnost pozornost, které využívají jednotliví autoři ve svých vlastních textech. Hodnota IF se liší dle oboru, zejména dle jeho velikosti. Podobným ukazatelem je Article Influence Score (AIS), které je založené na počtu citacích (očištěných od tzv. self-citací) a počtu článků publikovaných v daném časopise. Je-li AIS vyšší než 1, znamená to, že články v časopise mají v průměru větší dopad jako ty v časopisech s AIS menším než 1.

Pokud jste prozatím v žádném odborném časopise nepublikovali, doporučujeme začít od nižších met, jakými jsou konferenční sborníky a národní neimpaktované časopisy. Vaši publikační strategii však doporučujeme konzultovat s vaším školitelem, který zohlední specifika vašeho oboru a nároky vašeho studijního programu (např. kolika a jakým typem impaktovaných publikací je podmíněno absolvování doktorského studia). Metriky se liší s ohledem na obor.

4.3.2 Recenzní řízení

Publikování článků v odborných recenzovaných časopisech má standardně následující postup: Vyberete si vhodný časopis – tzn. časopis, v němž jsou publikovány články na vaše výzkumné téma nebo s ním související. Prostudujete formální náležitosti pro zaslání článku (běžně na webu časopisu v sekci For authors), tzn. maximální počet slov / znaků, formát citací atp. Váš text podle toho upravíte. Zašlete jej do časopisu (nejčastěji přes elektronickou bránu nebo emailem). Editor časopisu zhodnotí, zda pustí článek do recenzního řízení. Odmítnutí v této fázi (tzv. desk rejection) může často souviset i s nesplněním výše zmíněných formálních požadavků.

Pokud text postoupí do recenzního řízení, informuje vás o tom, že do stanovené lhůty (cca 2 měsíce, záleží na časopisu) obdržíte recenzní posudky (běžný počet recenzentů na jeden článek je 2-4). Recenzenti mohou článek zamítnout, nebo doporučit k publikaci po provedení zásadních změn (major changes) nebo po provedení drobných úprav (minor changes). Vy máte následně možnost článek stáhnout nebo dopracovat podle požadavků recenzentů. Nemusíme zapracovat vše, ale musíte zdůvodnit, proč určitý návrh či požadavek zohledňovat nechcete. Redakce časopisu vás obvykle informuje, jak ve fázi revizí postupovat. Upravený text následně pošlete zpět do redakce, která ho předá zpět recenzentům. Pokud budou recenzenti a editor se zapracovanými změnami spokojeni, bude váš text přijat k publikaci.

Posílat totožný text do více časopisů zároveň je neetické.

Časopisy vypisují i výzvy pro zasílání článků do monotematických čísel (tzv. special issues). Kolektiv autorů může mít vlastní schvalovací postupy ještě před rozhodnutím, který časopis s nabídkou vydání osloví. Dejte pozor, zda jsou editoři připravující vydání uznávanými kapacitami ve vašem oboru, abyste se vyvarovali asociování s badateli pochybné reputace.

V případě konferenčních sborníků bývá postup tento: Zda je plánován sborník, mnohdy zjistíte, již když se na konferenci hlásíte v tzv. call for papers, ale není to nutně pravidlem. O možnosti publikace ve sborníku se můžete dozvědět až na / po konferenci. O přesných detailech a termínu odevzdání vás informují organizátoři konference. Rozsah textů se liší podle typu konference, někdy je obsah omezen na několik stránek (tzv. extended abstract), jinde jsou konferenční příspěvky rozsahem srovnatelné s běžnými odbornými články.

4.3.3 Pozor na predátorské časopisy

Predátorský časopis je takový, kterému nejde o kvalitu, nýbrž o finanční zisk. Recenzní řízení bývá jen formální, a proto zpravidla velmi rychlé (v řádu dní, nejvíce týdnů). Za tuto „službu“ si predátorské časopisy nechávají platit ve formě publikačních poplatků.

Publikování v predátorských časopisech je považováno za neetické. Hrozí, že takový článek nebude uznán jako vědecký výstup, a že si tou publikací dokonce poškodíte kariéru.

Otázkám spojeným s publikační etikou se obvykle věnují zaměstnanci knihoven, na které je možné se s dotazem obrátit. Vhodnost časopisu vám mohou pomoci posoudit i váš školitel a zkušenější kolegové. Pokud máte pocit, že je nějaký časopis „pochybný“, raději v něm nepublikujte.

Bližší informace o predátorských časopisech (jak je poznat atp.) najdete například na stránkách [Knihovny Filozofické fakulty UK](#) nebo na webu [Knihovny univerzitního kampusu MU](#). Zveřejněn je i [seznam](#) časopisů vykazující predátorské chování, byť se články v nich publikované někdy uznávají v českém systému hodnocení vědy. Na problémy publikační etiky v českém akademickém prostředí dlouhodobě upozorňuje iniciativa [Fórum věda žije!](#)

4.4 Zahraniční výjezdy

Jeden z požadavků vyplývajících z akreditací DSP je povinnost účastnit se na výzkumném pobytu v zahraničí v délce nejméně jednoho měsíce. V případech, kdy člověk nemůže odjet do zahraničí na delší dobu, bývá většinou možné vyjednat náhradní plnění, například kratší stáže či letní školy, více zahraničních konferencí, článek se zahraničními spolupracovníky atp. Je-li to váš případ, se žádostí se obraťte na oborovou radu.

Zajištění stáže obvykle zabere nějaký čas. Pokud tedy chcete stihnout studium ve standardní době, je vhodné si stáž začít plánovat brzy. Na stáži budete mít pravděpodobně více času na čtení a psaní než v ČR, kde máte i další povinnosti. Proto ji doporučujeme absolvovat buď co nejdříve, abyste si během ní „načetli“, nebo naopak ke konci studia, abyste během ní napsali podstatnou část disertace nebo ji dokončili.

Doporučujeme se o vhodných místech výjezdu poradit se školitelem. Ideální je, aby vás vyslal někam, kde má sám dobré kontakty. Pro volbu pracoviště je klíčový váš výzkumný projekt a to, zda má daná instituce takové zázemí (např. knihovna obsahující relevantní zdroje), abyste tam mohli na disertaci pracovat.

S financováním výjezdu vám poradí zahraniční oddělení fakulty. Existuje mnoho možností, jak si pro svou cestu do zahraničí zajistit finanční podporu. Část nákladů vám může zaplatit školitel z vlastního grantu, týká-li se grant vašeho výzkumného tématu, nebo můžete o spolufinancování požádat vaši školu (obvykle prostřednictvím interního grantu nebo stipendia). Zapojit se ale můžete i do národních a mezinárodních programů podpory studentských mobilit, mezi které patří např.:

- Program [Erasmus+](#),
- [Anglo-Czech Educational Fund](#),
- [Fulbrightova stipendia](#),
- [Aktion](#) podporující výjezdy do Rakouska,
- [CEEPUS](#),
- Agentura [DAAD](#) podporující výjezdy do Německa,
- [Barrande Fellowship Program](#) podporující výjezdy do Francie.

Souhrnné informace o zahraničních mobilitách poskytuje [Dům zahraniční spolupráce](#). Pro konzultaci výběru země a pracoviště můžete využít také adresář českých vědců v zahraničí na portálu organizace [Czexpats in Science](#) (viz sekce Mapa vědců).

4.5 Pedagogická činnost

Pedagogická činnost může zahrnovat vedení seminářů a cvičení, případně specializovaných přednášek, a v některých oborech (medicína, přírodní vědy) i vedení praktické výuky.

Akreditace některých doktorských programů počítá s pedagogickou činností doktorandek a doktorandů; v takovém případě musí být veškeré povinnosti specifikovány ve vašem ISP. Učíte-li „navíc“, tj. nad rámec vašich studijních povinností daných Studijním řádem a Akreditačním spisem programu, vaše škola s vámi musí uzavřít pracovněprávní vztah, tedy Dohodu o provedení práce (DPP), Dohodu o pracovní činnosti (DPČ) nebo pracovní smlouvu, neboť za odpracovaný čas máte nárok na mzdu nad rámec doktorandského stipendia.

Samostatná výuka by běžně neměla být studijní povinností. Mezi studijními povinnostmi se může objevit asistence při výuce, tedy asistence v kurzu vedeném někým jiným. Asistence by tak neměla znamenat reálné vedení celého kurzu. Budete-li do této praxe nuceni, [obraťte se na ČAD](#) - pokusíme se vám pomoci!

4.6 Sociálně-právní aspekty

Stát za vás odvádí zdravotní pojištění, což je jeden z úspěchů společného tlaku [Studentské komory RVŠ](#) a ČAD. To však neplatí, pokud zároveň podnikáte – tehdy si musíte sami platit jak na sociální, tak zdravotní pojištění.⁸

Sociální pojištění je za vás hrazeno jen v případě, že jste současně na vaší instituci zaměstnán(a) na dohodu o pracovní činnosti nebo na standardní pracovní smlouvu.

⁸ Jedinou výjimkou je Univerzita Karlova, která dle svého [Stipendijního řádu](#) (čl. 12 ods. 7) umožňuje studujícím v prezenční formě doktorátu přiznat stipendium pro samoplátce zdravotního pojištění až do výše zaplaceného pojistného.

V opačném případě se do systému sociálního pojištění můžete přihlásit dobrovolně jako samoplátce, splňujete-li státem stanovené podmínky.⁹

Jako student prezenčního studia máte též nárok na slevu z odvedené daně, o kterou je nutné každoročně žádat.

Pokud si neplatíte sociální pojištění, nemáte jako doktorand nárok na příspěvek v mateřství (tzv. mateřskou), nýbrž jen na příspěvek v rodičovství (tzv. rodičovskou).

Dle aktuálního znění [zákona o vysokých školách](#) má student nebo studentka „právo na přerušení studia vždy v souvislosti s těhotenstvím, porodem či rodičovstvím, a to po celou uznanou dobu rodičovství. [...] Doba přerušení studia po uznanou dobu rodičovství se nezapočítává do celkové doby přerušení studia [...] ani do maximální doby studia, je-li taková doba vnitřními předpisy stanovena. [...] V souvislosti s péčí o dítě má student nebo studentka právo na prodloužení lhůt pro plnění studijních povinností, jakož i pro splnění podmínek pro postup do dalšího semestru, ročníku nebo bloku vyplývající zejména ze studijního a zkušebního řádu, o dobu, po kterou by jinak trvalo jejich čerpání mateřské dovolené.“

O způsobu evidence „uznané doby rodičovství“ a dalších postupech ve vztahu k rodičovství během studia zpravidla vysoké školy informují na webových stránkách, případně v rámci interních vyhlášek či opatření.¹⁰

Přejeme vám hodně zdaru ve vašem doktorském studiu a doufáme, že vám tato příručka usnadní jeho start. Budeme rádi za případnou zpětnou vazbu, příručku budeme průběžně aktualizovat.

Předsednictvo ČAD

9 Alespoň 1 rok musíte být v pracovněprávním vztahu a musíte být plátcem sociálního pojištění. Další informace získáte na [České správě sociálního zabezpečení](#).

10 Viz např. web [Masarykovy univerzity](#) a [Metodický pokyn k UDR](#) nebo stránky [Univerzity Karlovy](#) a Opatření rektora [Podrobnosti o evidenci uznané doby rodičovství](#). Tématu situace rodičovství ve vědě se věnuje i [Vědma](#), iniciativa na podporu matek ve vědě. Navíc, Koleje a Menzy UK nabízejí studentům a studentkám UK s dětmi ubytování na tzv. [manželské koleji](#), která je součástí koleje [Hvězda](#) v Praze-Petřinách. Manželský byt sestává ze dvou místností, malé kuchyně, koupelny a spojovací chodby.

5 Užitečné odkazy a další zdroje

1. Česká asociace doktorandek a doktorandů, z.s.
doktorandivcr.cz
info@doktorandivcr.cz
facebook.com/doktorandivcr
2. Studentská komora Rady vysokých škol (v níž působí Komise pro doktorské studium)
skrvs.cz
facebook.com/skrvs
instagram.com/skrvs.cz
3. Eurodoc – The European Council of Doctoral Candidates and Junior Researchers
eurodoc.net
facebook.com/eurodoc
4. Portál researchjobs.cz
5. Magazín vysokých škol Universitas
6. Portál Vedavyzkum.cz
7. Czexpats in Science – platforma sdružující české vědce a vědkyně žijící v zahraničí
8. Spolek Nevypust duši – osvěta a prevence v oblasti péče o duševní zdraví
9. A. Polese: The SCOPUS Diaries and the (il)logics of Academic Survival. *Ibidem Press*, Stuttgart (2018) [ibidem.eu]
10. Centrum akademického psaní AV ČR
11. U. Eco: How to Write a Thesis. *The MIT Press*, Cambridge (2015) [mit.edu]
U. Eco: Jak napsat diplomovou práci. *Votobia*, Olomouc (1997) [knihobot.cz]
12. Priručka Fakulty humanitních studií UK k otázce sexuálního obtěžování na VŠ
13. Národní kontaktní centrum – gender a věda
14. Vedma: iniciativa na podporu vědkyň matek